Europeiska unionens officiella tidning

SV
C-serien

C/2026/868

27.2.2026

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Industrikooperativ: Ett verktyg för att ta itu med utmaningen om inkluderande och hållbar konkurrenskraft

(yttrande på eget initiativ)

(C/2026/868)

Föredragande: **Giuseppe GUERINI (IT–III)**

Medföredragande: **Michal PINTÉR (SK–Kat. 1)**

Rådgivare	Diana DOVGAN (för föredraganden, grupp III) Alexandra ŠARINOVÁ (för medföredraganden, Kat. 1)
Beslut av plenarförsamlingen	23.1.2025
Rättslig grund	Artikel 52.2 i arbetsordningen
Ansvarig sektion	Rådgivande utskottet för industriell omvandling (CCMI)
Antagande av sektionen	12.9.2025
Antagande vid plenarsessionen	3.12.2025
Plenarsession nr	601
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	198/0/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) rekommenderar att EU-institutionerna, medlemsstaterna och de regionala myndigheterna integrerar utbildning i kooperativt företagande i den allmänna entreprenörs- och yrkesutbildningen på både gymnasie- och högskolenivå. Detta inbegriper informationskampanjer och workshoppar riktade till finansinstitut och branschorganisationer för att säkerställa att de känner till den kooperativa modellen. Nationella och regionala myndigheter bör främja kooperativ bland nystartade företag och unga företagare. Särskilda möjligheter för kooperativ bör ingå i Erasmus+-programmet.

1.2 EESK betonar att EU-institutionerna och medlemsstaterna bör erkänna industrikooperativ som viktiga drivkrafter för EU:s ekonomi och införa riktade ekonomiska incitament (skattelättnader, bidrag, finansiering med låg ränta) för att uppmuntra industrikooperativ att införa industriell symbios och cirkularitet. Kommunala och regionala myndigheter bör erbjuda lokala skatteincitament och subventioner för nybildade kooperativ, för att stödja den ekonomiska utvecklingen på lokal nivå.

1.3 EESK uppmuntrar nationella och regionala investeringar i gemensamma industriområden och miljöindustrizoner för att underlätta kooperativ lokalisering. Dessutom bör samarbetsplattformar för kunskapsutbyte stödjas, så att industriella kooperativ kan utbyta sakkunskap och skala upp hållbar industriell produktion.

1.4 EU:s sammanhållningsprogram bör omfatta samarbetsspecifika politiska åtgärder för att fullt ut utnyttja kooperativa företags styrka. Medlemsstaterna och kommissionen bör införliva samarbetsspecifika åtgärder i de regionala utvecklingsplanerna och se till att industrikooperativ erkänns som drivkrafter för lokal hållbarhet. Sammanhållningsfinansiering, investeringsplaner för infrastruktur och nationella strategier för underutvecklade regioner bör prioritera kooperativledda initiativ för att stärka den regionala resiliensen.

1.5 Den växande betydelsen av artificiell intelligens och maskininlärning i industrin gör tillgång till, lagring och hantering av data väsentlig och strategiskt viktig. Därför kommer datadrivna kooperativ att få allt större betydelse för hanteringen av industriella omvandlingar. I detta sammanhang uppmanar EESK kommissionen och medlemsstaterna att stödja näringslivsorganisationer, däribland kooperativ, för att ta gemensamma initiativ för att utveckla sådana ömsesidiga organisationer för förvaltning och utbyte av data.

1.6 I samband med EU:s politiska insatser bör det fastslås att den kooperativa modellen erbjuder ett tydligt mervärde jämfört med konventionella kommersiella företag genom att prioritera demokratisk styrning, rättvis fördelning av välstånd och ett starkt samhällsengagemang samt dess bidrag till att stärka EU:s strategiska oberoende och dess inneboende resiliens och anpassningsförmåga, som är särskilt väl lämpade för att hantera komplexa sociala och ekonomiska utmaningar.

2. **Inledning och bakgrund**

2.1 FN har utsett 2025 till Internationella året för kooperativ (IYC2025) med temat ”Kooperativ bygger en bättre värld”. Detta val har sin grund i att internationella institutioner i allt högre grad erkänner den roll som kooperativ spelar inom många sektorer.

2.2 Inom den sociala och solidariska ekonomin utgör kooperativen den mest strukturerade formen ur ett företagsperspektiv, och de är samtidigt den mest spridda globalt vad gäller både juridisk form och identitetsprinciper. EU och många internationella institutioner har erkänt den avgörande roll som företag inom den sociala ekonomin spelar.

2.3 De flesta kooperativ är små och medelstora företag, men många är också större företag som är verksamma inom de mest konkurrenskraftiga sektorerna. Minst 12 % av världens befolkning är medlemmar i kooperativ. 280 miljoner människor arbetar i kooperativ, som är deras huvudsakliga inkomstkälla och försörjning. I Europa representerar kooperativ 141 000 medlemmar, fem miljoner anställda och 250 000 företag ([1]).

2.4 EU har i sin industristrategi erkänt ett specifikt ekosystem som definieras som den sociala ekonomin och närhetsekonomin. Med detta yttrande på eget initiativ vill vi dock framhålla att den kooperativa modellen har gjort det möjligt att bygga upp konkurrenskraftiga och framgångsrika företag och att deras framgång också bygger på deras förmåga till inkludering, arbetstagarnas medverkan och konstruktiv interaktion med lokalsamhällena.

2.5 Industrikooperativ spelar en avgörande roll för att skapa arbetstillfällen och ekonomisk resiliens och främjar inkluderande affärsmodeller. Genom att anpassa ekonomiska intressen till miljömässig och social hållbarhet upprätthåller kooperativ resiliensen inför globala utmaningar. Deras förmåga att balansera lönsamhet, konkurrenskraft och socialt ansvar gör dem avgörande för EU:s långsiktiga ekonomiska strategi.

3. **Konkurrenskraft och kooperativ i EU**

3.1 Mångfalden av företagsformer erkänns i fördraget, och särdragen i den kooperativa modellen har nyligen konstaterats av EU-domstolen (domstolens dom (första avdelningen) av den 8 september 2011 i de förenade målen C-78/08–C-80/08) ([2]), som legitimerar riktade åtgärder.

([1]) Cooperative Europe 2024 Annual Report.

([2]) De förenade målen C-78/08–C-80/08: Domstolens dom (första avdelningen) av den 8 september 2011 (begäran om förhandsavgörande från Corte suprema di cassazione — Italien) — Ministero dell'Economia e delle Finanze och Agenzia delle Entrate mot Paint Graphos Soc. coop. arl (C-78/08), Adige Carni Soc. coop. arl, i likvidation mot Agenzia delle Entrate och Ministero dell'Economia e delle Finanze (C-79/08) och Ministero delle Finanze mot Michele Franchetto (C-80/08) (Begäran om förhandsavgörande — Upptagande till sakprövning — Statligt stöd — Skattelättnader som beviljas kooperativa föreningar — Kvalificering som statligt stöd i den mening som avses i artikel 87 EG — Förenlighet med den gemensamma marknaden — Villkor) (EUT C 311, 22.10.2011, s. 6).

3.2 Den kooperativa företagsmodellen är helt i linje med värderingarna i EU-fördraget och målen i den europeiska konkurrenskraftskompassen. Med sina både ekonomiska och sociala mål är kooperativen en oumbärlig del av den ”sociala marknadsekonomin”.

3.3 Den kooperativa företagsformen är inte välkänd bland befolkningen, i näringslivet, bland bankerna eller i den offentliga förvaltningen. I vissa länder utsätts kooperativen för diskriminerande metoder och/eller negativa associationer och erkänns inte som fullvärdiga företag på samma sätt som konventionella företag, vilket skapar ytterligare hinder för deras tillväxt och gör det mycket svårt för dem att få tillgång till finansiering via traditionella låneinstrument. Detta yttrande kan bidra till att sprida bilden av kooperativ som lönsamma företag som skapar värde och välstånd precis som konventionella företag. Skillnaden ligger i hur välståndet fördelas och i det värde som återförs till samhället.

3.4 Kooperativ har som långsiktigt mål att nå ekonomisk och social hållbarhet genom att ge människor möjlighet till inflytande, förutse förändringar och använda resurserna så effektivt som möjligt. Deras vinster används inte för att maximera avkastningen på kapitalet utan för att placera resurserna i långsiktigt hållbara investeringar. Under tillväxtcykler tenderar vinster i vinstdrivande företag att delas ut i form av mycket generösa utdelningar eller bonusar. I kooperativ sparas däremot vinster för att bättre anpassa sig till framtida lågkonjunkturer.

3.5 Den kooperativa metodens flexibilitet, anpassningsbarhet och kreativitet har gjort det möjligt för kooperativ att verka inom alla ekonomiska sektorer och att anpassa sig till framväxande ekonomiska och samhälleliga behov. De utmärks av varierande storlekar och typologier. Industrikooperativ, varav de flesta är arbetskooperativ, är inte särskilt kända. De är huvudsakligen verksamma inom tillverkning, byggnadsverksamhet eller verksamhet inom de fria yrkena, vetenskap och teknik. Industrikooperativ finns både inom traditionella och framväxande industrisektorer. Kooperativen är också verksamma inom utbildning, hälso- och sjukvård, tjänster, jordbruksbaserade livsmedel, finans osv., men även inom banbrytande sektorer som it, programvaruutveckling, AI och biomedicin.

3.6 Genom sin grundläggande struktur eftersträvar kooperativ att ge alla medlemmar lika inflytande, vilket gör jämlikhet till såväl ett mål som ett kriterium för framgång. De har visat att de medvetet strävar efter och engagerar sig för att även tillämpa dessa värden på arbetsplatsen. I arbetstagarkooperativ leder till exempel arbetstagarnas delaktighet i kontrollen och förvaltningen av företagen till ökad tillfredsställelse bland arbetstagarna, kompetensutveckling och produktivitet. Att integrera sociala villkor i offentliga upphandlingsförfaranden är avgörande för kooperativen, eftersom deras sociala uppdrag vid sidan av ekonomiska resultat då erkänns och värdesätts.

3.7 Nästan en miljon arbetstillfällen inom tillverkningsindustrin har gått förlorade under de senaste fyra åren i EU ([3]), och kooperativ bör främjas som ett sätt att motverka avindustrialiseringen, för att hjälpa sektorn att säkerställa en rättvis och jämlik dubbel omställning och för att skydda och skapa arbetstillfällen av god kvalitet. I detta sammanhang är en återindustrialisering av EU en prioritering.

3.8 Sociala kooperativ spelar en viktig roll i omstruktureringsprocessen och har varit en drivkraft för social innovation. Sociala kooperativ för arbetsintegration spelar en viktig roll när det gäller att se till att de arbetstagare som har svårast att få ett arbete faktiskt kommer in på arbetsmarknaden genom effektiv och lämplig utbildning. I vissa länder, t.ex. Bulgarien, är sociala kooperativ viktiga arbetsgivare för personer med funktionsnedsättning.

3.9 Industrikooperativ måste i likhet med vilket annat företag som helst uppfylla kraven på koldioxidrapportering, men de nuvarande rapporteringsramarna passar ofta illa i deras specifika styrningsstrukturer och sociala mål. Rapporteringssystemen bör därför anpassas för att bättre ta hänsyn till den kooperativa modellens särdrag och bidrag till hållbarhet.

3.10 Många kooperativ är aktiva i eller leder den digitala och den gröna omställningen, även inom avancerade sektorer som forskning kring energiproduktion från vätgas. Ett exempel är ett kooperativ i Italien, ursprungligen grundat vid ett universitet, som har blivit en referenspunkt för innovation inom energiområdet. I Katalonien har ett kooperativ för förnybar energi nästan 86 000 medlemmar och genererar 71,11 GWh/år.

([3]) https://www.etuc.org/en/pressrelease/eu-loses-almost-million-manufacturing-jobs-just-4-years.

3.11 Den kooperativa modellen har också visat sig vara effektiv och intressant för vattenförvaltningen med funktioner av allmänt intresse. Detta har framkommit genom arbetet i Alliance of Community-Owned Water Services in Europe (ACOWAS-EU), som inrättades under samrådsperioden för 2020 års omarbetning av EU:s dricksvattendirektiv, som har kastat nytt ljus över lokalt ägd dricksvattenförsörjning genom kooperativ.

3.12 Vattenkooperativ kan till exempel förvaltas och ägas av lokalsamhällen, och även om intressanta försök har gjorts i Österrike, Danmark, Finland, Spanien och Irland är dessa inte särskilt uppmärksammade eller undersökta.

3.13 Inom sektorn för förnybar el genomgår energisystemet i EU för närvarande en betydande omställning med en övergång från centraliserad till decentraliserad produktion, och en stor del av gemenskaperna för förnybar energi förvaltas i kooperativ form. Energikooperativ kan leverera energi från förnybara resurser till ett lägre pris. Om denna modell främjas skulle industrin inom EU kunna bli mer konkurrenskraftig tack vare minskade energikostnader för företagen, och övergången till en grön ekonomi skulle kunna ske snabbare.

3.14 Kooperativa banker spelar en avgörande roll i att stärka de regionala ekonomierna inom EU, förbättra deras finans- och kapitalmarknader, stärka deras strategiska oberoende globalt samt finansiera EU:s hållbara och rättvisa omställningar.

3.15 Det finns också kooperativ som sammanför företag och organisationer med gemensamma mål i specialiserade kluster för att maximera samarbetet, innovationen och de socioekonomiska effekterna. Varje kooperativkluster är inriktat på en specifik sektor och stöder sina medlemskooperativ genom att underlätta tillgången till deras produkter eller förbättra deras förvaltningsmetoder.

3.16 Kooperativ fungerar som en avgörande mekanism för att ta itu med marknadsmisslyckanden genom att prioritera kollektivt beslutsfattande och rättvis resursfördelning och säkerställa att väsentliga varor och tjänster förblir tillgängliga trots ekonomiska nedgångar. De ger arbetstagarna ökat inflytande och stabiliserar sysselsättningen i instabila industrier. Genom att återinvestera vinster och fokusera på långsiktig hållbarhet snarare än kortsiktig avkastning för aktieägarna skapar kooperativ resiliens på instabila marknader.

3.17 Under de senaste åren har nystartade företag i allt högre grad tagit till sig kooperativa modeller, eftersom delat ägande främjar öppen innovation och rättvis vinstdelning. Dessa moderna nystartade kooperativ utnyttjar digitala verktyg för att decentralisera beslutsfattandet, vilket gör dem både anpassningsbara och konkurrenskraftiga inom framväxande industrier. Principen om samarbete gör det möjligt för kooperativen att samarbeta kring gemensamma projekt, göra ömsesidiga insatser, uppnå stordriftsfördelar och utbyta kunskap. I kombination med digitala verktyg erbjuder detta en avgörande konkurrensfördel.

4. **Kooperativens bidrag till delat välstånd och EU:s industriella konkurrenskraft för alla**

4.1 En av de mest intressanta och framgångsrika metoderna för industriell strukturomvandling och bevarande av arbetstillfällen är när anställda tar över ett företag (Workers Buyout), eller när företag överlåts till anställda enligt den kooperativa modellen.

4.2 Anställdas övertagande av ett företag innebär en omstrukturering där de anställda köper de flesta eller alla ägarandelar i sitt företag och i själva verket blir delägare. Oftast sker detta i avsikt att rädda företagen från nedläggningar och rädda arbetstillfällen.

4.3 Anställdas övertagande av ett företag kan också fungera som ett verktyg för att hantera omställnings- och ägarskapsutmaningar i ”hälsosamma” företag, vanligtvis familjeägda små och medelstora företag. Exempel på detta kan främst konstateras i Frankrike, där orsakerna till anställdas övertagande av ett företag inte nödvändigtvis, och rentav i mycket få fall, är kopplade till bristande ekonomiska resultat. I undersökningen ([4]) fastställdes vidare att anställdas övertagande av ett företag kan hänga samman med (ägarens) pensionsålder eller önskan om att byta karriär.

([4]) https://www.fi-compass.eu/esfplus/workers-buyout.

4.4 Trots de positiva socioekonomiska effekterna av anställdas övertagande av företag när det gäller att rädda arbetstillfällen, know-how/färdigheter och inkomster i EU bör det framhållas att metoden stöter på stora hinder såsom luckor i lagstiftningen, brist på lämpliga rättsliga åtgärder och stödåtgärder, finansieringsmekanismer, brist på en modell för övertagande med hävstångseffekt, svalt intresse från affärsbanker eller bristande insikter om den kooperativa modellen bland dem som arbetar med likvidationer och överlåtelser. Icke desto mindre tillhandahåller kooperativa samarbetsorganisationer tekniskt stöd, inklusive rådgivningstjänster, utbildning för framtida arbetstagare och ägare samt finansieringsinstrument, och dessa spelar en viktig roll för att garantera framgången med anställdas övertagande av ett företag och begränsa riskerna för arbetstagarna. Medlemsstaterna bör i större utsträckning använda bidrag från Europeiska socialfonden+ för att stödja rådgivningstjänster och ge tekniskt stöd vid anställdas övertagande av ett företag.

4.5 Ytterligare åtgärder för att stödja sådana övertaganden bör vidtas, såsom direkta finansiella mekanismer som hjälper arbetstagare att investera i företag i kris eller utan efterträdare, att stärka kooperativa samarbetsorganisationers kapacitet att öka insatserna i eget kapital och hybridkapital samt att skapa särskilda garantier. Det behövs även finansiella insatser från regionala myndigheter som kompletterar arbetstagarnas och kooperativens kapital, skatteincitament för anställdas övertagande av ett företag och företrädesrätt för arbetstagare för att ge dem de bästa förutsättningarna för att överta ett företag som hotas av nedläggning.

5. **Inverkan på sysselsättning, utbildning, kompetens, omställning och teknik**

5.1 Kooperativt företagande skapar fler arbetstillfällen än traditionellt företagande. Exempelvis i Spanien har mer än hälften av landets 3 207 580 företag (53,6 %) inga anställda alls. Däremot är det bara 21,21 % av kooperativen som inte har några anställda (främst inom byggnadssektorn och handeln). Vidare har 35,55 % av kooperativen mellan en och två anställda, vilket är en högre siffra än 27,99 % i de traditionella företagen, medan ytterligare 19,08 % har mellan tre och fem anställda, jämfört med 9,65 % i övriga typer av företag ([5]). Även om dessa siffror kan variera från ett land till ett annat återspeglar de en allmän tendens att sträva efter en starkare inriktning på att skapa och behålla arbetstillfällen inom den kooperativa modellen.

5.2 I Mario Draghis rapport om EU:s framtida konkurrenskraft erkänns behovet av att överbrygga kompetensklyftan inom strategiska industrier. Den kooperativa principen ”utbildning, praktik och information” uppmanar kooperativen att tillhandahålla utbildning och praktik för sina medlemmar och anställda. De kännetecknas av livslångt lärande, vilket gör det möjligt för arbetstagare att lätt kunna reagera på förändringar.

5.3 Internationella kooperativa alliansen definierar i sina kooperativa principer omsorgen om samhället som ett av de viktigaste värden som styr kooperativens existens och verksamhet. Alliansen framhåller att kooperativ arbetar för en hållbar samhällsutveckling genom en politik som godtas av medlemmarna. Detta framhäver att kooperativen har unika förutsättningar att stödja lokal utveckling och den tredubbla omställningen (grön, digital och cirkulär), eftersom deras lokalt inriktade och hållbara strategi för företag är anpassad till principerna för den cirkulära ekonomin.

5.4 Industrikooperativ har potential att driva på utvecklingen av en lokalt baserad ekonomi och bidra till en nedifrån-och-upp-utveckling av rena och inkluderande industrier i hela EU. Vi uppmanar därför EU-institutionerna att fullt ut erkänna den roll som kooperativ kan spela i genomförandet av de nya initiativen inom ramen för given för en ren industri.

5.5 Den växande betydelsen av artificiell intelligens och maskininlärning i industrin gör tillgång till, lagring och hantering av data väsentlig och strategiskt viktig. Därför kommer datadrivna kooperativ att få allt större betydelse för hanteringen av industriella omvandlingar. Inrättandet av kooperativ för att hantera och utbyta data kan gynna människor (arbetstagare, konsumenter, företagare) och små och medelstora företag som inte själva kan få tillgång till eller bearbeta stora mängder data.

5.6 Kooperativ verkar vara särskilt väl lämpade för att hantera förmedling, utbyte eller delning av data mellan företag. Inte minst kooperativ möjliggör, i samband med datahantering, överensstämmelse mellan intressena hos de registrerade och den kooperativa datainnehavaren, som i detta fall ägs av de registrerade själva, och sådana strukturer skulle därför kunna trygga en inkluderande förvaltning som delas mellan allmänheten, företag och företagare.

([5]) Situación del Cooperativismo en España en 2023.

5.7 Industrikooperativ kan utnyttja sina lokala förbindelser för att engagera sig i industriell symbios, där avfall eller biprodukter från en industri eller ett industrikooperativ kan fungera som produktionsfaktorer för en annan. Detta främjar resurseffektivitet och besparingar när det gäller avfall, energi, vatten och material. För att uppmuntra industrikooperativ att anta sådan metoder bör EU-institutionerna och de nationella institutionerna överväga en politik som särskilt inriktas på kommunala eller lokalt genomförda skatteincitament, skattelättnader för nyetablerade kooperativ, subventioner, bidrag eller annan lågräntefinansiering, stöd till regionala plattformar för kunskapsutbyte samt kommunala och regionala investeringar i infrastruktur (exempelvis gemensamma industriparker, miljöindustrizoner, avfallshanterings- eller återvinningsanläggningar och omvända logistiska knutpunkter).

5.8 Industrikooperativ kan spela en särskild roll i den regionala utvecklingen genom att främja ekonomisk tillväxt för alla. Deras demokratiska styrning säkerställer att vinsterna återinvesteras lokalt, vilket stärker de regionala ekonomierna, den sociala sammanhållningen och sysselsättningen. Genom att prioritera långsiktig hållbarhet främjar kooperativ lokala industriers resiliens och uppmuntrar lokal och regional innovation inom industrin. Detta bör återspeglas i EU:s politik, inbegripet i sammanhållningsfonderna och i form av skräddarsydd finansiering och incitament på lokal eller regional nivå, som bidrar till regional och lokal tillväxt, sysselsättning och utveckling.

5.9 En av de utmaningar som kooperativen själva har identifierat är bristen på kunskap om kooperativ. Vi uppmuntrar EU-institutionerna, inklusive Europeiska regionkommittén, och nationella aktörer att sätta införandet av kurser om den kooperativa modellen inom affärsutbildningen högt på agendan och se till att lärlingar, studerande i allmänhet och studenter och ungdomar förvärvar kunskaper om principerna för kooperativ och hur de fungerar. Framför allt bör Erasmus+-programmet utnyttjas mer systematiskt till förmån för detta. Programmet bör stödja yrkesutbildning i den kooperativa affärsmodellen. Detta skulle kunna inbegripa framtagande av särskilda praktikplatser och möjligheter till mobilitet mellan kooperativa företag i hela EU.

5.10 Särskild uppmärksamhet bör ägnas utvecklingen av kunskap om kooperativ inom högskoleutbildningen för att göra det möjligt för studenter att göra ett välgrundat val om kooperativt företagande som ett karriäralternativ. Stärkt fokus bör läggas på att främja den kooperativa modellen bland nystartade företag och unga företagare. Den kooperativa modellen bör främjas i EU:s framtida strategi för uppstartsföretag och expanderande företag.

5.11 Utbildning om kooperativt företagande bör ingå i nationella och lokala organisationer för stöd till företag för att göra sektorn mer attraktiv för företagsutveckling. Det är också viktigt att sprida information bland allmänheten och inom den privata sektorn (banker och finansinstitut, men även offentlig förvaltning) samt inom bransch- och näringslivsorganisationer.

Bryssel den 3 december 2025.

Séamus BOLAND
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande